UDC 316.6
SCOPUS CODE 3321
https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-3-395-400

რესოციალიზაციის ცნებები და არსი სოციალურ და ფილოსოფიურ მეცნიერებებში

ნინო ქავთარაძე ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77
E-mail: ninokavtaradze0481@yahoo.com

ნოდარ მატარაძე საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77
E-mail: n.mataradze@prevention.gov.ge

რეცენზენტები:

შ. მეტრეველი, სტუ-ის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის მოწვეული პროფესორი, ეკომომიკის დოქტორი
E-mail: metrevelish@gmail. com

თ. ლაგვილავა, სტუ-ის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი
E-mail: t.lagvilava@gtu.ge

ანოტაცია. თანამედროვე საზოგადოებაში მნიშვნელოვანია ღირებულებით-ნორმატიული სისტემა, ისევე როგორც ადამიანის ორიენტაცია ამ სისტემაზე. რესოციალიზაციის პროცესის კვლევა მიზნად ისახავს იმ მექანიზმებისა და მეთოდების შესწავლას, რომლებიც ეხმარება ადამიანს შეეგუოს ახალ საცხოვრებელ პირობებს, დაეუფლოს ახალ ნორმებს, ღირებულებებს, დამოკიდებულებებს და ქცევის ნიმუშებს. ამ სტატიის ფარგლებში ტარდება რესოციალიზაციის სამეცნიერო კონცეფციების შედარებითი ანალიზი.

საკვანძო სიტყვები: ბიკულტურალიზმი; ბილინგვიზმი; თვითრეფლექსია; სოციალიზაცია; სოციალური ადაპტაცია; სოციოკულტურული ადაპტაცია.

შესავალი

სწრაფი გარდაქმნების პერიოდში პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და სულიერ სფეროებში, თანამედროვე საზოგადოებაში ადამიანი სულ უფრო მეტად აწყდება ინტეგრაციის სტრატეგიების ჩამოყალიბების, გარე და შიგა გარემოს ცვალებად პირობებთან ადაპტაციის და საკუთარი ადგილის გაგების პრობლემებს. ახალ სოციალურ და კულტურულ რეალობაში. არსებული პრობლემების გადაჭ-

რის ეფექტიანი მეთოდების შერჩევის განმსაზღვრელი ფაქტორი იყო რესოციალიზაციის პროცესის შესწავლის მეცნიერულად დაფუძნებული მიდგომების დანერგვა.

პირველი სამეცნიერო კვლევა ამ კუთხით ჯერ კიდევ XX საუკუნის შუა წლებიდან დაიწყო. უცხოელმა და ადგილობრივმა სოციოლოგებმა და ფსიქოლოგებმა, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს რესოციალიზაციის ზოგადი თეორიული და მეთოდოლოგიური პრობლემების შესწავლაში. ასევე, სწორედ ამ დროიდან განიხილება ეს ფენომენი, როგორც შესაძლებლობა ინდივიდისთვის გადასულიყო ერთი რეალობიდან მეორეზე ახალი სოციალური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, რომლებიც მის მიერ არ შეიძლება იყოს დაცული იმ პირობებში. თუმცა, ინტერესის აქტიური ზრდა როგორც თეორიული, ისე მეთოდოლოგიური პრობლემების, ასევე რესოციალიზაციის პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრის მიმართ შეიმჩნევა მხოლოდ XXI საუკუნის დასაწყისიდან. თანამედროვე მსოფლიო სამეცნიერო ლიტერატურის ნიმუშების შედარებითმა ანალიზმა აჩვენა, რომ რესოციალიზაციის პრობლემების კვლევა ტარდება სხვადასხვა სამეცნიერო დისციპლინის წარმომადგენლების მიერ ტრანსდისციპლინური მეთოდის გამოყენებით, რომლის მთავარი მახასიათებელია შესწავლილი ობიექტის ინტეგრაციის ღრმა დონე სოციოლოგიაში, ფსიქოლოგიაში, პედაგოგიკასა და სხვა ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში.

ძირითადი ნაწილი

რესოციალიზაციის პრობლემების კვლევის ტრანსდისციპლინური მიდგომა საშუალებას იძლევა გამოიკვლიოს რესოციალიზაციის პრობლემები. ის არ შემოიფარგლება მხოლოდ ინტერდისციპლინური ურთიერთობებით, როგორც ჩერნიკოვამ აღნიშნა, ეს ურთიერთობები გლობალურ სისტემაში დისციპლინებს ათავსებს მკაცრი საზღვრების გარეშე. მეორე მხრივ, ეს ხდება ტერმინ „რესოციალიზაციის“ გაგებისა და ამ ფენომენის შესაბამისი პრობლემების შესწავლის მეცნიერული შეხედულებების ერთიანობის არარსებობის მთავარი მიზეზი. ტერმინი, რომელიც გვაინტერესებს, პირველად მეცნიერული და პრაქტიკული გამოყენებით შემოიტანეს ამერიკელმა სოციალურმა ფსიქოლოგებმა. ო. იაკსა რესოციალიზაციას განიხილავს როგორც ადამიანის დაკარგული ჩვევების საზოგადოებაში ფუნქციონირების დაბრუნებას და ყურადღებას ამახვილებს სოციალური ან პირადი გამოცდილების იმ ნაწილების აღორძინებაზე, რომლის საჭიროებაც იგრძნობა ადამიანის არსებობის ყველა დონეზე.

ბევრი მკვლევარი აღნიშნავს, რომ რესოცალიზაცია არის ახალი სოციალური ნორმების, კულტურული ფასეულობების, როლების, უნარებისა და ქცევის ნიმუშების დაუფლების პროცესი.

რესოციალიზაციის ცნების ინტერპრეტაციაში განსხვავებულობის მიუხედავად, მკვლევართა უმეტესობა თანხმდება, რომ ეს არის სოციალიზაციის განსაკუთრებული ფორმა, რომლის პრობლემებია დაკარგულის აღდგენა, ახალი მსოფლმხედველობის ორიენტაციების, ღირებულებების, უნარების, ქცევის ნიმუშების და ცხოვრების წესის დაუფლება ან გამოსწორება. ინდივიდმა შექმნას პიროვნების ახალი სოციალური სტატუსი, რომელიც შეესაბამება რეალურ სოციოკულტურულ მდგომარეობას. სოციალიზაცია არის ორი მჭიდროდ დაკავშირებუ-

ლი პროცესი, რომელთა სრულად იდენტიფიცირება შეუძლებელია.

სოციალიზაციასა და რესოციალიზაციას შორის მთავარი განსხვავება ისაა, რომ პირველი წარმოადგენს უკვე არსებული სოციალური ნორმებისა და ღირებულებების დაუფლების პროცესს, სოციალური და კულტურული გარემოს შესაბამისად.

სოციალიზაცია აუცილებელია ინდივიდის ნორმალური ცხოვრებისათვის, ამიტომ განიხილება როგორც მუდმივი ზრდა; რესოციალიზაცია არის პიროვნული განვითარების ხელმისაწვდომი ინდივიდუალური ასპექტების გარდაქმნა, აგრეთვე ინდივიდის დახმარება საკუთარი თავის, სოციალური ფასეულობების და მისი როლის ახალ საზოგადოებაში რეალიზებაში.

სოციალიზაცია ხდება ინდივიდის მთელი ცხოვრების განმავლობაში - ადრეული ასაკიდან სიბერემდე. რესოციალიზაცია არის ინტენსიური და ღრმა პროცესი, რომელიც შეიძლება მოხდეს ერთხელ ან რამდენჯერმე ინდივიდის მთელი ცხოვრების ციკლის განმავლობაში, როდესაც მას ბედისწერის უმნიშვნელო ან სერიოზული ცვლილებები ემუქრება.

რესოციალიზაცია ზოგადი გამოვლინებით წააგავს პირველად სოციალიზაციას, მაგრამ განსხვავდება მისგან იმით, რომ ის შეიძლება მოხდეს მხოლოდ უკვე არსებული სოციალური ბაზის პირობებში. ამ პროცესის გაგებისადმი ეს მიდგომა მკვლევარს საფუძველს აძლევს იფიქროს, რომ რესოციალიზაცია ძირითადად ზრდასრულ ადამიანში ხდება, ამიტომ მას ხშირად მოზრდილთა სოციალიზაციას უწოდებენ.

რესოციალიზაცია მოიცავს ორ ფაზას, კერძოდ: სოციალურ ადაპტაციას და ინტერნალიზებას, რომლებიც ორი ცალკეული სოციალური ფენომენია, მაგრამ აშკარად ავსებენ ერთმანეთს, როდესაც საქმე ეხება ადამიანის ახალი სოციალური სტატუსის ჩამოყალიბებას. რესოციალიზაციის პროცესის წარმატებით დასრულება დიდწილად დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად კარგად აითვისა ინდივიდმა, ახალი სოციალური გარემოს პირობებთან აქტიური ადაპტაციის პროცესში, შესაბამისი ნორმები, ღირებულებები და ქცევის რეგულირებული წესები.

აღსანიშნავია, რომ მითითებულ პროცესში ადამიანი ადაპტირდება არა მხოლოდ ახალ საზოგადოებასთან, არამედ ზოგიერთ კონკრეტულ შემთხვევაში – სხვა კულტურასთან.

ინტერიერიზაცია ასევე არის რესოციალიზაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელიც იწვევს მოქმედების გარე ფორმების, სოციალური გამოცდილების, კულტურული ფასეულობებისა და გარემო ფაქტორების ტრანსფორმაციასა და გადატანას ინდივიდის ცნობიერებაში. ის საშუალებას აძლევს ინდივიდს რესოციალიზაციის პროცესში ჩართოს ახალი ცოდნა, რწმენა, პრაქტიკა, ქცევის ნორმები თავის შინაგან სამყაროში, გადააქციოს ისინი პიროვნულ ღირებულებათა სისტემად. რესოციალიზაციის პროცესში ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ინდივიდის უნარი გამოიყენოს რეფლექსიისა და თვითრეფლექსიის უნარები, ანუ უნარი გამოიკვლიოს რა ხდება მის გარშემო, საკუთარი აზრები, ცნებები და ღირებულებითი ორიენტაციები. ეს საშუალებას აძლევს ინდივიდს დაზოგოს და გამოიყენოს თავისი გამოცდილების ყველა ასპექტი, განსაზღვროს თავისი აზროვნება, შეინარჩუნოს და

გააუმჯობესოს იგი რაც ნამდვილად მნიშვნელოვანია. რეფლექსია და თვითრეფლექსია მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტებია პრობლემების დაძლევაში, რომლებიც წარმოიქმნება პიროვნების რესოციალიზაციის შედეგად.

ზემოაღნიშნული პროცესები მიმდინარეობს ერთდროულად და აღიარებულია როგორც მნიშვნელოვანი ასპექტები სრული რესოციალიზაციისთვის – წარმატებული ინტეგრაცია ახალ სოციალურ და კულტურულ გარემოში, ახალი „მე-კონცეფციის“ პიროვნების ჩამოყალიბება, ინდივიდუალური კონფლიქტებისა და იმედგაცრუებების დაძლევა.

თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში მკვლევრები ხაზგასმით აღნიშნავენ საკმარისად დიდ მიზეზებს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს რესოციალიზაციის პროცესი. ზოგიერთი მათგანი შეიძლება იყოს გარე, მათ შორის: სოციალური ცვლილებები, რომლებიც, მაგალითად, ხდება პოლიტიკური რეჟიმის ცვლილებისას, ეკონომიკური კრიზისის ან სოციალური შოკის დროს; კულტურული ცვლილებები, რომლებიც ხდება სხვა კულტურებთან ურთიერთობისას; ცვლილებები განათლებასა ან პროფესიულ კარიერაში, მაგალითად, განათლების ახალ საფეხურზე გადასვლისას ან პროფესიის შეცვლისას, რასაც თან ახლავს ახალი ცოდნისა და უნარების შეძენა; მიგრაციის შედეგად, როდესაც საჭიროა ახალ საზოგადოებასთან და კულტურასთან, ასევე კანონმდებლობასთან ადაპტაცია.

თანამედროვე უცხოური და საშინაო სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზი საშუალებას გვაძლევს დავადასტუროთ, რომ რესოციალიზაციის პროცესს მკვლევრები ძირითადად სოციოლოგიისა და ფსიქოლოგიის კონტექსტში განიხილავენ, როგორც ინდივიდის სოციალური როლისა და ქცევის შეცვლის პროცესს. თუმცა ამ ფენომენს ფილოსოფიური ასპექტიც აქვს.

რესოციალიზაციის შესწავლა ფილოსოფიურ-ფსიქოლოგიურ-ანთროპოლოგიური მიდგომის პერსპექტივიდან შეიძლება განისაზღვროს, როგორც პროცესი, ინდივიდის პიროვნების ტრანსფორმაცია, ახალი მსოფლმხედველობის, ღირებულებების სისტემის და ცხოვრების ახალი შეხედულებების ჩამოყალიბება, რომლებიც ჩამოყალიბდა ადამიანის მიერ ახალი სოციალური ნიმუშების დაუფლების შედეგად, მაქსიმალური თვითგამორკვევის მიღწევის მიზნით.

აღსანიშნავია, რომ სწორედ მსოფლმხედველობა, შეხედულებები ცხოვრებასა და ფასეულობებზე არის ინდივიდის მიზნების საფუძველი, რაც შემდგომ განსაზღვრავს მის ქცევას და ცხოვრების წესს, ასევე არის მისი განვითარების მამოძრავებელი ძალა და მიმართულება. ამიტომ, წარმატებული რესოციალიზაციისთვის სავალდებულოა ახალი მსოფლმხედველობის კონცეფციების, ღირებულებების გადახედვა და ჩამოყალიბება, ასევე ახლის შეძენა ან ცხოვრების დაკარგული აზრის აღდგენა.

რესოციალიზაცია, გარდა სოციალური და კულტურული ადაპტაციისა, ასევე შეიძლება მოიცავდეს ფსიქოლოგიური აკულტურაციის ფაზას, რის შედეგადაც წარმოიქმნება ახალი კულტურული რაობა.

ფსიქოლოგიური აკულტურაციის, ახალ კულტურაში ინტეგრაციისა და მისი დაუფლების პროცესში, ინტერიერიზაციის გზით ფართოვდება პიროვნების სულიერი გამოცდილება, ყალიბდება პი-

როვნების ახალი თავსებადობა სხვა კულტურასთან, გადაიაზრება მშობლიურის ძირითადი მახასიათებლები, რაც ხელს უწყობს ბიკულტურული პიროვნების ჩამოყალიბებას.

ბიკულტურალიზმი გულისხმობს ორი კულტურული იდენტობის არსებობას, რომლებიც შეიძლება თანაარსებობენ და ურთიერთქმედებენ ერთმანეთთან, ახდენენ გავლენას პიროვნების ჩამოყალიბებაზე, ახალ რწმენაზე, დამოკიდებულებებზე, ღირებულებებზე, ქცევის ნორმებზე და ა.შ.

ბიკულტურალიზმთან დაკავშირებული კონცეფცია არის ხელოვნური ბილინგვიზმი, რომელიც განისაზღვრება როგორც ადამიანის უნარი დაეუფლოს ორ ენობრივ და კულტურულ კოდს, რომელთაგან ერთი შეძენილია ბუნებრივი ენობრივი გარემოს გარეთ, განიხილება ფილოსოფიური ანთროპოლოგიის ფარგლებში, ის ასევე არის ფენომენი, რომელშიც ხდება პიროვნების ჩამოყალიბება – მისი ახალი მსოფლმხედველობა, შეხედულებები ცხოვრებისა და ღირებულებების შესახებ.

დასკვნა

ამჟამად რესოციალიზაციის პროცესის კვლევა ძირითადად სოციოლოგიის, ფსიქოლოგიის და პედაგოგიკის კონტექსტში ტარდება. თუმცა, ამ პროცესის შესწავლა ფილოსოფიური მეცნიერებების ფარგლებში, განსაკუთრებით ფილოსოფიური ანთროპოლოგიის კონტექსტში, აუცილებელია ვიდრე ფსიქოლოგიური აკულტურაციის, ინტერიერიზაციის, რეფლექსიის, თვითრეფლექსიის, ბიკულტურალიზმისა და ბილინგვიზმის შესწავლა. რესო–ციალიზაციის პროცესის ფილოსოფიური გაგებისა და ინტერპრეტაციის წყალობით შესაძლებელია პიროვნების არსის უფრო სიღრმისეული შესწავლა, მისი პიროვნული ტრანსფორმაცია პიროვნების ახალი „მე-კონცეფციის“ ფორმირებით, როგორც ინდივიდის ადგილი და როლი ცვალებადი სამყაროსა თუ რეკონსტრუქციული რეალობის სოციალურ და კულტურულ პირობებში.

ლიტერატურა

1. Neiterman, E., & Bourgeault, I. (2015). Professional integration as a process of professional resocialization: Internationally educated health professionals in Canada. *Social Science & Medicine, 131*, 74–81. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.09.023

2. Sam, D. L. (2015). Acculturation. In J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd ed., Vol. 1, pp. 1–6). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.23031-4

UDC 316.6
SCOPUS CODE 3321
https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-3-395-400

Resocialization- Concepts and Essence in Social and Philosophical Sciences

Nino Kavtaradze Department of Public Administration Electronic Business, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77, M. Kostava str.
E-mail: ninokavtaradze0481@yahoo.com

Nodar Mataradze Department of Public Administration Electronic Business, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77, M. Kostava str.
E-mail: n.mataradze@prevention.gov.ge

Reviewers:

Sh. Metreveli, Professor, PHD Doctor, faculty of Business Technologies, GTU
E-mail: metrevelish@gmail. com

T. Lagvilava, Associate Professor, PHD Doctar,Faculty of Business Technologies, GTU
E-mail: t.lagvilava@gtu.ge

Abstract. In the modern society, the value-normative system is important, as well as the orientation of a person to this system. The study of the resocialization process is aimed at studying the mechanisms and methods that help a person adapt to new living conditions, master new norms, values, attitudes and patterns of behavior. Within the framework of this article, a comparative analysis of the scientific concepts of resocialization is carried out, its place in the problematic sphere of modern foreign and Russian sciences is determined, and the essence of this phenomenon in a changing world is considered. The problem of resocialization should be raised not only in the social sciences, but also in the philosophical sciences. The transformation of the individual's personality, his perception of the world and his attitude to society and culture.

Keywords: Biculturalism; Bilingualism; Self-reflection; Social Adaptation; Socialization; Sociocultural Adaptation.

განხილვის თარიღი 26.02.2025
შემოსვლის თარიღი 18.03.2025
ხელმოწერილია დასაბეჭდად 25.09.2025